ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 5, Αρ. 2Α (2009)

Open and Distance Education for Global Collaboration & Educational Development

Εξ αποστάσεως Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση σε ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες: Η περίπτωση χωρών της Αυστραλίας και της Αφρικής

Άννα ΚΟΚΚΑΛΗ, Ειρήνη ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ

doi: 10.12681/icodl.469

https://epublishing.ekt.gr | **e-Εκδότης:** ΕΚΤ | **Πρόσβαση:** 28/02/2026 03:37:11

Εξ αποστάσεως Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση σε ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες: Η περίπτωση χωρών της Αυστραλίας και της Αφρικής

Primary Distance Education in developed and developing countries: the case of countries of Australia and Africa

Άννα ΚΟΚΚΑΛΗ
Πτυχιούχος Παιδαγωγικού Τμήματος
Πανεπιστημίου Πατρών και Φοιτήτρια
Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Πάτρα, Ελλάδα
anna.kokkali@yahoo.hr

Ειρήνη ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ
Δρ. Χημικός,
ΣΕΠ στην Ανοικτή και
εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση,
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο,
Πάτρα, Ελλάδα
r.georgiadu@eap.gr

Περίληψη

Σε αυτή την εργασία θα διερευνηθεί η συμβολή της εξ αποστάσεως Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, σε χώρες στις οποίες, λόγω γεωγραφικών, κοινωνικών και οικονομικών παραμέτρων, οι πολίτες τους δυσκολεύονται να λάβουν τη βασική εκπαίδευση. Θα αναλυθούν επίσης οι εξ αποστάσεως εφαρμογές και τα εκπαιδευτικά μέσα που χρησιμοποιούν αφενός μεν, κάποιες αναπτυγμένες και αφετέρου κάποιες αναπτυσσόμενες χώρες, για την παροχή εξ αποστάσεως Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και θα συσχετιστούν με τις ανάγκες των πολιτών και την οικονομικοκοινωνική κατάσταση των χωρών αυτών. Ιδιαίτερη αναφορά θα γίνει σε εφαρμογές της εξ αποστάσεως πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε χώρες της Αυστραλίας, στις οποίες η οικονομική και κοινωνική κατάσταση επιτρέπει τη χρήση των εξελιγμένων τεχνολογικών μέσων και σε οικονομικά ασθενέστερες χώρες της Αφρικής, οι οποίες κάνουν χρήση πιο απλών μέσων, όπως το ραδιόφωνο, βίντεο και κινητές συσκευές. Συμπερασματικά, σε όλες τις περιπτώσεις ο κοινός στόχος της εφαρμογής της εξ αποστάσεως Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, είναι να αποκτήσουν όλοι οι πολίτες τη βασική εκπαίδευση και να μειωθεί ο αναλφαβητισμός.

Abstract

In this work we will investigate the contribution of primary distance education, in countries in which their citizens, because of geographic, social and economic parameters, have difficulty in receiving the basic education. We will also analyze the distance applications and the educational means that use on one side, certain developed and on the other side certain developing countries, for the benefit of primary distance education and we will connect these applications with the needs of the citizens and the economic and social situation of those countries. Particular report will become in applications of primary distance education in countries of Australia, in which the economic and social situation allows the use of evolved technological means and in financially weaker countries of Africa, which make use of simpler means as the radio, video and mobile appliances. Deductively, in all cases, the common objective of primary distance education, is to afford all the citizens with the basic education and decreased the illiteracy.

Εισαγωγή

Όπως αναφέρει ο Λιοναράκης (2005), ένας συνολικά αποδεκτός ορισμός για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι αδύνατον να δοθεί. Είναι όμως γενικά αποδεκτό ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι μια μέθοδος εκπαίδευσης, κατά την οποία δεν συνεπάγεται η φυσική παρουσία του εκπαιδευομένου στον τόπο διδασκαλίας. Ειδικότερα, υπάρχει τοπικός και χωρικός διαχωρισμός εκπαιδευτικού και εκπαιδευόμενου και η μεταξύ τους επικοινωνία μπορεί να γίνει χωρίς μετακινήσεις, με τη βοήθεια, συνήθως, τεχνολογικών μέσων και διαδικτύου (Aderinoye, Ojokheta, & Olojede, 2007). Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να λειτουργήσει από μόνη της ή σε συνδυασμό με άλλες μορφές εκπαίδευσης. Υπό αυτές τις συνθήκες εκπαιδεύεται μεγάλο μέρος του ενήλικου πληθυσμού, που ζητά μια δεύτερη ευκαιρία ιδιαίτερα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της UNESCO, υπάρχουν περίπου 800.000.000 άνθρωποι σε όλο τον κόσμο που δεν είναι εγγράμματοι, και τα δύο τρίτα από αυτά είναι γυναίκες, επειδή σε πολλές περιπτώσεις δεν επιτρέπεται στα κορίτσια να πηγαίνουν το σχολείο (Durgunoğlu & Kuşcul, 2008). Θα ήταν λοιπόν ιδιαίτερα σημαντικό να διερευνηθεί η εφαρμογή της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας στην παροχή πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Η εφαρμογή της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην Αυστραλία και στον Καναδά, όπου οι πόλεις είναι πολύ απομακρυσμένες μεταξύ τους και υπάρχουν αχανείς εκτάσεις, οι οποίες δυσκολεύουν τις μετακινήσεις μαθητών (Evans, Stacey & Tregenza, 2001). Εξ ίσου σημαντική είναι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση για τις αναπτυσσόμενες χώρες της Αφρικής, οι οποίες δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να λειτουργούν σχολεία και να προσφέρουν τη βασική πρωτοβάθμια εκπαίδευση στους πολίτες τους. Οι χώρες αυτές έχουν να λύσουν πρωτίστως βασικά προβλήματα επιβίωσης, με αποτέλεσμα να μην εκπαιδεύουν επαρκώς τους πολίτες τους και να εμφανίζεται μεγάλο επίπεδο αναλφαβητισμού (Siaciwena & Lubinda, 2008). Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση επιτρέπει στους μαθητές να εκπαιδεύονται με απλά μέσα, χωρίς οικονομική επιβάρυνση, ή τους προσφέρει πρόσβαση σε τεχνολογικά μέσα, ώστε να συνομιλούν με το διδάσκοντα και να παίρνουν τις πληροφορίες που χρειάζονται, χωρίς απαραίτητα να βρίσκονται σε τάξη ή στο σχολείο (Aderinoye, Ojokheta, & Olojede, 2007). Εφαρμογές όπως το ραδιόφωνο, το βίντεο, η επικοινωνία μέσω της δορυφορικής τηλεόρασης, η χρήση κινητών συσκευών και διαδικτύου χρησιμοποιούνται για εξ αποστάσεως διδασκαλία, δίνοντας σε όλους και κυρίως στα παιδιά, το αναφαίρετο δικαίωμα της εκπαίδευσης και της βασικής μόρφωσης (Siaciwena & Lubinda, 2008). Τα μέσα αυτά εφαρμόζονται άλλοτε εξ ολοκλήρου, με τη μορφή εκπαιδευτικών προγραμμάτων, και άλλοτε εμβόλιμα σε υπάρχουσες σχολικές μονάδες (Aderinoye, Ojokheta & Olojede, 2007).

Στην παρούσα εργασία θα αναπτυχθούν αυτά τα μέσα και οι εξ αποστάσεως εφαρμογές που χρησιμοποιούνται στο επίπεδο της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, για αναπτυγμένες οικονομικά χώρες, στις οποίες ο κύριος λόγος για την εφαρμογή της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας, είναι η μεγάλη γεωγραφική απόσταση. Σε αντιδιαστολή, θα διερευνηθούν τα μέσα και οι περιπτώσεις, σε αναπτυσσόμενες χώρες, στις οποίες οι πολίτες, έχουν κατά κανόνα χαμηλό οικονομικό, βιοτικό και εκπαιδευτικό επίπεδο και η εξ αποστάσεως πρωτοβάθμια εκπαίδευση καλείται να επιλύσει τα βασικά εκπαιδευτικά προβλήματα.

Λόγοι εφαρμογής εξ αποστάσεως μεθόδων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση στο διεθνή χώρο

Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει βασικές γνώσεις που όλοι έχουν δικαίωμα να κατέχουν και να έχουν πρόσβαση. Στη χώρα μας και στα πιο πολλά ανεπτυγμένα κράτη είναι δωρεάν και υποχρεωτική. Υπάρχουν όμως χώρες που έχουν χαμηλό επίπεδο αλφαβητισμού ή αδυναμία παροχής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ικανοποιητικό βαθμό. Όπου λοιπόν η συμβατική εκπαίδευση αντιμετωπίζει δυσκολίες στην πραγματοποίησή της, δημιουργείται η ανάγκη διαφορετικών μεθόδων διδασκαλίας από τους συμβατικούς. Εδώ έρχεται να συμβάλλει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, με σκοπό την πρόσβαση στη γνώση και τη δια βίου εκπαίδευση. Οι ανάγκες εφαρμογής των εξ αποστάσεως μεθόδων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση δημιουργούνται για τους παρακάτω λόγους:

- Σε αρκετές περιοχές, όπως στον Καναδά και σε χώρες της Αυστραλίας και της Ασίας, οι πόλεις και τα χωριά είναι πολύ απομακρυσμένα το ένα από το άλλο, με αποτέλεσμα πολλά από τα σχολεία να δυσκολεύονται να λειτουργήσουν ή οι μαθητές να αναγκάζονται να μετακινούνται δεκάδες χιλιόμετρα καθημερινά. Η κατάσταση αυτή τους αποθαρρύνει και τους ωθεί να εγκαταλείπουν το σχολείο και την εκπαίδευση (Berman, 2008).
- Σε αναπτυσσόμενες κυρίως χώρες, η έλλειψη των σχολικών κτιρίων και των υποδομών είναι πολύ μεγάλη. Συνεπώς, οι εκπαιδευτικοί αναγκάζονται να δουλεύουν με ανεπαρκή μέσα και οι μαθητές δεν μπορούν να παρακολουθούν ούτε τα βασικά μαθήματα (Aderinoye, Ojokheta & Olojede, 2007). Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να δώσει στους εκπαιδευτικούς τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν κάποιες μεθόδους απλής διδασκαλίας, για να δώσουν στους μαθητές τους βασικές γνώσεις (Rogers, 2003).
- Στις αναπτυσσόμενες χώρες, αλλά και στις χώρες που έχουν απομακρυσμένες γεωγραφικά περιοχές, ο αριθμός των εκπαιδευτικών δεν επαρκεί. Δεν υπάρχει λοιπόν ανάλογος αριθμός εκπαιδευτικών για όλους τους μαθητές και πολλά σχολεία δεν έχουν το προσωπικό για να λειτουργήσουν, με αποτέλεσμα κάποιοι να στερούνται τη βασική εκπαίδευση ή να εγκαταλείπουν το σχολείο από πολύ μικρή ηλικία (Siaciwena & Lubinda, 2008). Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση βοηθά εκπαιδευτικούς και εκπαιδευόμενους να συνεργαστούν και τους καθοδηγεί να χρησιμοποιούν τεχνολογικά μέσα για να λειτουργήσουν καλύτερα τα σχολεία.
- Η οικονομική αδυναμία και η φτώχεια των αναπτυσσόμενων χωρών και κυρίως αυτών της Αφρικής, αναγκάζει τους μαθητές να στραφούν στην κάλυψη βασικών αναγκών επιβίωσης και στην αποχή από το σχολείο. Τα περισσότερα παιδιά των χωρών αυτών δεν έχουν τη δυνατότητα να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους και να έχουν τις ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες που δικαιούνται, από τη στιγμή που αναγκάζονται από πολύ μικρή ηλικία να δουλεύουν, ή είναι στα όρια του υποσιτισμού. Δεν μπορούν λοιπόν να αποκτήσουν ούτε τα πιο απλά υλικά για τη συμμετοχή τους στο σχολείο, όπως βιβλία, μολύβια και τετράδια Για το λόγο αυτό αναπτύσσονται φορείς που χρησιμοποιούν εξ αποστάσεως εφαρμογές για την εκπαίδευση των μαθητών, ή τους προσφέρουν το υλικό που τους λείπει (Siaciwena & Lubinda, 2008).
- Τα οικονομικά προβλήματα των παραπάνω χωρών πλήττουν το ήδη χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων τους και συνεπώς είναι χαμηλότερο το

μορφωτικό επίπεδο των εκπαιδευτικών, οι οποίοι δεν μπορούν να ανταποκριθούν στην επιβαρημένη εκπαιδευτική κατάσταση και δυσκολεύονται να φέρουν εις πέρας το έργο τους (Berman, 2008).

- Εκτός από το γεγονός ότι η πρόσβαση στην εκπαίδευση, ιδιαίτερα στη βασική, είναι ανθρώπινο δικαίωμα, τα άτομα που δεν μπορούν να την αποκτήσουν, δεν μπορούν να παρακολουθήσουν ακόμα και τις βασικές τεχνολογικές εξελίξεις. Αυτό έχει επιπτώσεις στην εξέλιξη της κοινωνίας, όπως φαίνεται από τη σύνδεσή της με τους δείκτες ανάπτυξης, για παράδειγμα τη θνησιμότητα νηπίων και το ακαθάριστο εθνικό προϊόν (Durgunoğlu & Kuşcul, 2008).
- Τέλος, υπάρχουν ιδιαίτερες περιπτώσεις πληθυσμών που μετακινούνται συνεχώς και είναι δύσκολο για τους μαθητές αυτούς να συμμετέχουν στη συμβατική εκπαίδευση. Τέτοιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι νομαδικοί πληθυσμοί της Αφρικής, στους οποίους η εξ αποστάσεως εκπαίδευση προσφέρει τις ευκαιρίες που ζητούν και την ισότιμη μεταχείριση στη μάθηση και στη γνώση (Aderinoye, Ojokheta & Olojede, 2007).

Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν ενδεικτικές περιπτώσεις εφαρμογής της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Ειδικότερα στην εργασία αυτή, θα παρουσιαστούν τα μέσα που χρησιμοποιούν χώρες της Αυστραλίας, όπου ο βασικός λόγος εφαρμογής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι η γεωγραφική κατανομή των πόλεων και της Αφρικής αντίστοιχα, όπου η εξ αποστάσεως Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση εφαρμόζεται λόγω χαμηλού βιοτικού επιπέδου και περιορισμένων οικονομικών πόρων.

Εξ αποστάσεως εφαρμογές σε σχολεία της Αυστραλίας

Αρχίζοντας από την Αυστραλία, μπορούμε να πάρουμε μια ιδέα των εξ αποστάσεως μεθόδων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Η Αυστραλία μελετάται εξαιτίας της γεωγραφικής κατανομής της. Οι πόλεις και τα χωριά της είναι απομακρυσμένα το ένα από το άλλο, καλύπτεται από αχανείς εκτάσεις και ερήμους, με αποτέλεσμα να είναι δύσκολες οι μετακινήσεις των κατοίκων της. Οι απομονωμένες κοινότητές της βρίσκουν άλλες λύσεις για να διευκολύνουν την εκπαίδευση.

Στην πόλη Βικτόρια χρησιμοποιείται ως εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό μέσο μέχρι σήμερα, η καλωδιακή τηλεόραση και η δορυφορική τηλεόραση με τη μορφή ψηφιοποίησης, καθώς η περιοχή είναι γεωγραφικά, δημογραφικά και κλιματικά αποστασιοποιημένη από τις υπόλοιπες πόλεις. Αρχικά, εφαρμόστηκαν προγράμματα που βασίζονταν στη ζωντανή μονόδρομη αναμετάδοση πληροφοριών μέσω τηλεφωνικής γραμμής ή fax. Οι εκπαιδευτικοί ήταν πρόθυμοι να ενσωματώνουν το πρόγραμμα αυτό στη διδασκαλία τους κατά τη διάρκεια του σχολείου, αλλά και σε ξεχωριστό ωράριο, τα απογεύματα και τα σαββατοκύριακα (Evans, Stacey & Tregenza, 2001).

Στη συνέχεια, έγιναν αρκετές συγχωνεύσεις στα δημοτικά σχολεία και μειώθηκε το εκπαιδευτικό προσωπικό σε πολλές περιοχές της Αυστραλίας. Με τις νέες μεταρρυθμίσεις, τα σχολεία εφοδιάστηκαν με δορυφορικά πιάτα, αποκωδικοποιητές και καλωδιακό εξοπλισμό, για τη δημιουργία δικτύου παροχής πληροφοριών και μέσω αυτών διευκολύνθηκε η εκμάθηση ξένων γλωσσών. Το πρόγραμμα αυτό

εξελίχθηκε στη συνέχεια σε αλληλεπιδραστικό μέσο μεταξύ μαθητή και εκπαιδευτικού κι έτσι χρησιμοποιούνταν δύο εναλλακτικά προγράμματα με εξ αποστάσεως χαρακτήρα.

Στο καινούριο πρόγραμμα οι μαθητές μιλούσαν με τον εκπαιδευτικό, μέσω τηλεφώνου σε ένα ειδικά διαμορφωμένο στούντιο, χρησιμοποιούσαν βίντεο και κατέγραφαν σε κασέτες τις συνομιλίες τους. Τα συμμετέχοντα σχολεία λάμβαναν από την πολιτεία επεξηγηματικό υλικό, που περιλάμβανε λίστα των οικονομικών πόρων για το πρόγραμμα, τη χρήση που έπρεπε να κάνουν οι μαθητές, μια σύντομη περίληψη του προγράμματος και περιγραφές των δραστηριοτήτων που μπορούσαν να πραγματοποιηθούν. Η εφαρμογή του γινόταν είτε εβδομαδιαία, είτε κάθε δυο εβδομάδες ανάλογα με την ύλη των μαθημάτων και το επίπεδο της σχολικής τάξης. Τα τελευταία χρόνια, τα πράγματα έγιναν πιο εύκολα, καθώς οι μαθητές το χρησιμοποιούν καθημερινά, έχοντας προσθέσει σε όλα τα παραπάνω και ως μέσο το e-mail και το διαδίκτυο (Evans, Stacey & Tregenza, 2001).

Σημαντικό στοιχείο του προγράμματος, είναι η διαδραστικότητα μεταξύ εκπαιδευτικού και εκπαιδευόμενου, με διαλόγους και συζήτηση. Για τους μαθητές ήταν ένα σοβαρό κίνητρο το να διαμορφώσουν σωστά την ομιλία και το λόγο τους, να μάθουν να μεταφέρουν δορυφορικά τις ιδέες τους, να θέτουν ερωτήσεις εξ αποστάσεως ή το να είναι ακροατές σε τέτοιου είδους επικοινωνία Ένα συνηθισμένο σχόλιο των μαθητών ήταν ότι τους άρεσε να παρακολουθούν και να ακούνε πώς αλληλεπιδρούσαν οι υπόλοιποι μαθητές σε αυτή την κατάσταση (Evans, Stacey & Tregenza, 2001).

Υπήρχαν βέβαια κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του παραπάνω προγράμματος, καθώς δεν ήταν πάντα εύκολο να ενταχθεί το πρόγραμμα στο ημερήσιο ωράριο του σχολείου και πολλοί από τους εκπαιδευτικούς δεν ήταν καταρτισμένοι ή σωστά ενημερωμένοι. Πολλοί από τους εκπαιδευτικούς πίστευαν επίσης, ότι το πρόγραμμα αυτό ήταν αρκετά πολύπλοκο για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, καθώς χρειαζόταν αρκετή οργάνωση και μακροχρόνιο σχεδιασμό. Ακόμα και οι ίδιοι οι μαθητές έβρισκαν συχνά, πολύ δύσκολο να προσαρμοστούν, καθώς μιλάμε για μικρές ηλικίες. Έβρισκαν δυσκολίες στο λεξιλόγιο και πίστευαν ότι τα βήματα και οι δραστηριότητες γίνονταν μερικές φορές γρηγορότερα απ' ότι μπορούσαν να παρακολουθήσουν. Παρόλα αυτά, ήταν κάτι το διαφορετικό, μια προσπάθεια που κέντριζε το ενδιαφέρον και την προσοχή τους (Evans, Stacey & Tregenza, 2001).

Παρόμοιες εξ αποστάσεως δραστηριότητες με τη χρήση δορυφορικής σύνδεσης υιοθέτησαν και ο Καναδάς και η Σκανδιναβία, έχοντας ως κοινό σημείο αναφοράς τη γεωγραφική τους κατανομή, που μοιάζει με αυτή της Αυστραλίας, καθώς κι εκεί οι περιοχές είναι απομακρυσμένες μεταξύ τους. (Berman, 2008).

Μια ακόμη περίπτωση σχολείου που λειτουργεί εξ αποστάσεως - σχεδόν εξ ολοκλήρου - τα τελευταία 55 χρόνια και αξίζει να αναφερθεί, είναι το λεγόμενο «σχολείο στον αέρα», στην περιοχή Alice Springs της Κεντρικής Αυστραλίας. Το σχολείο αυτό πραγματοποιεί τηλεδιασκέψεις καθημερινά μεταξύ των μαθητών και των εκπαιδευτικών τους, έχει εφοδιάσει με κρατικά κυρίως έξοδα τους μαθητές με όλον τον απαραίτητο τεχνολογικό εξοπλισμό και διδάσκονται σχεδόν όλα τα μαθήματα που διδάσκονται σε ένα συμβατικό δημοτικό σχολείο. Το μάθημα γίνεται με τη λειτουργία αμφίδρομου δικτύου ασυρμάτου σε κύματα υψηλής συχνότητας που

καλύπτουν μια έκταση περίπου στο 1/7 της έκτασης της Αυστραλίας και τα μέσα που παρέχονται για τη διδασκαλία είναι το ραδιόφωνο, η τηλεόραση, το βίντεο, το κασετόφωνο και ο υπολογιστής με σύνδεση στο Διαδίκτυο. Οι μαθητές, εκτός από τα e-mail, αλληλογραφούν και με το συμβατικό ταχυδρομείο με τους εκπαιδευτικούς τους και λαμβάνουν έτσι και την αξιολόγησή τους και τις εργασίες τους (Βασάλα, 2005). Η παραπάνω μέθοδος εκπαίδευσης είναι αρκετά διαδεδομένη στην Αυστραλία και βοηθά τους μαθητές να έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση ισότιμη με τους υπόλοιπους συνομήλικούς τους σε όλο τον κόσμο.

Φαίνεται λοιπόν ότι η Αυστραλία δίνει ιδιαίτερη σημασία στην παροχή Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και δε διστάζει να παρέχει σημαντικούς οικονομικούς πόρους προκειμένου να υποστηρίξει την χρήση σύγχρονων μέσων για την εφαρμογή και την ανάπτυξη της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας.

Μέθοδοι εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε σχολεία της Αφρικής

Περνώντας από την Αυστραλία στην Αφρική, αυτό που μπορεί να παρατηρηθεί είναι ότι οι Αφρικανικές χώρες είναι σε πολύ πιο πρώιμο στάδιο τεχνολογικής ανάπτυξης από την Αυστραλία, κάτι που φαίνεται και από τα εκπαιδευτικά μέσα που χρησιμοποιούν στην εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Κάτι τέτοιο είναι λογικό, καθώς οι αναπτυσσόμενες αυτές χώρες υποφέρουν εξαιτίας του χαμηλού βιοτικού επιπέδου και της φτώχειας που επικρατεί (68% του συνολικού πληθυσμού). Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού ζει στα όρια της εξαθλίωσης και προσπαθεί να βρει τρόπους να καλύψει βασικές ανάγκες επιβίωσης. Αν σε όλα αυτά προστεθεί και η έλλειψη σχολικών κτιρίων και χρηματοδότησης για τη λειτουργία τους, αλλά και η εξάπλωση του ιού HIV/AIDS, τότε είναι προφανές ότι παρεμποδίζεται σημαντικά η ανάπτυξη της εκπαίδευσης (Siaciwena & Lubinda, 2008).

Όλα τα παραπάνω φαίνονται και από έρευνα του υπουργείου Παιδείας της Ζάμπια το 2006. Σύμφωνα με τα ποσοστά που παρουσιάζουν, το 22% του πληθυσμού δεν έχει αποκτήσει τη βασική εκπαίδευση και μόνο το 25% του πληθυσμού έχει τελειώσει το δημοτικό σχολείο. Το 2005 οι εγγραφές στο δημοτικό σχολείο έφταναν το 21,54% και από τους εγγεγραμμένους μαθητές αποφοίτησε τελικά το 81,5%. Τέλος, το ποσοστό των μαθητών που εγκατέλειψαν το σχολείο κυμαίνεται από 2,5% σε 4,5 % (Siaciwena & Lubinda, 2008).

Σε όλα τα παραπάνω προστίθεται και το μεγάλο ποσοστό εκπαιδευτικών που είναι ανεπαρκώς καταρτισμένοι και δυσκολεύονται να διδάξουν τους μαθητές στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, ιδιαίτερα με την μεθοδολογία της εκπαίδευσης από απόσταση. Το μόνο μέσο με το οποίο είναι αρκετά εξοικειωμένοι μαθητές και εκπαιδευτικοί είναι το ραδιόφωνο και αυτός είναι ο κύριος λόγος που το χρησιμοποιούν ενισχυτικά. Είναι, επίσης, ένα μέσο οικονομικό και μπορεί κάποιος να το αποκτήσει πιο εύκολα. Χώρες όπως η Κένυα και το Μάλι χρησιμοποιούν προγράμματα διαδραστικού ραδιοφώνου για να εκπαιδεύσουν τους μαθητές τους (Berman, 2008).

Στην Κένυα, οι μαθητές χρησιμοποιούσαν αρχικά το ραδιόφωνο για να μαθαίνουν ιστορίες, παιχνίδια και τραγούδια, με σκοπό να διεγείρουν τη φαντασία τους και να μάθουν να εξασκούν τον προφορικό τους λόγο. Τα μαθήματα γίνονταν με τη μορφή

της συζήτησης και του διαλόγου. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν στην τάξη το ραδιόφωνο μαζί με ακουστικές κασέτες σε διαδραστικές δραστηριότητες και ασκήσεις, που εντάσσονται με παύσεις μέσα στο συμβατικό πρόγραμμα (Aderinoye, Ojokheta & Olojede, 2007). Σε χώρες όπως η Ναμίμπια και η Ουγκάντα, οι μαθητές εκπαιδεύονται με τη βοήθεια εκπαιδευτικών εκπομπών στο ραδιόφωνο, οι οποίες ελέγχονται από ένα κεντρικό ραδιοφωνικό δίκτυο. Στη Σρι Λάνκα εμπλουτίζουν αυτές τις ραδιοφωνικές εκπομπές με συνδέσεις στο διαδίκτυο, όπου οι μαθητές μπορούν να συμμετέχουν και να κάνουν ερωτήσεις, ή φροντίζουν να συνδέουν τους τοπικούς τους ραδιοφωνικούς σταθμούς με αντίστοιχους άλλων χωρών (Berman, 2008).

Μια ακόμα χώρα που χρησιμοποιεί στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση το ραδιόφωνο είναι η Ζάμπια. Χρησιμοποιεί προγράμματα που στοχεύουν σε μαθητές οι οποίοι δεν μπορούν να παρακολουθήσουν το συμβατικό σχολικό σύστημα, εξαιτίας της έλλειψης υποδομών, της φτώχειας, των ασθενειών, της ανεπαρκούς προμήθειας βασικών αγαθών, της απόστασης από τα σχολικά κέντρα και της έλλειψης ενδιαφέροντος για μάθηση από το οικογενειακό περιβάλλον. Τα ραδιοφωνικά αυτά προγράμματα είναι εύχρηστα και προσφέρουν στους μαθητές μια ευκαιρία να εκπαιδευτούν μέσα από ειδικά εκπαιδευτικά κέντρα, τα οποία στηρίζονται από τις κοινότητες. Αυτός ο τρόπος διδασκαλίας είναι γνωστός ως «Αλληλεπιδραστική Ραδιοφωνική Διδασκαλία» (Interactive Radio Instruction) και προσφέρει μαθήματα στηριγμένα εξ ολοκλήρου στο ραδιόφωνο, τα οποία επιβλέπει ο εκπαιδευτικός με τη μορφή του καθοδηγητή (Siaciwena & Lubinda, 2008).

Εκτός όμως από τις προαναφερθείσες χώρες, το ραδιόφωνο αποτελεί πλέον σημαντικό μέσο και για τη Νιγηρία για έναν παραπάνω λόγο. Ο πληθυσμός της Νιγηρίας αποτελείται κατά ένα πολύ μεγάλο μέρος του από νομάδες, δηλαδή από πληθυσμούς που σύμφωνα με τους Aderinoye, Ojokheta & Olojede (2007), δεν έχουν μόνιμη κατοικία, πρόσβαση σε τροφή και πόσιμο νερό, σε φαρμακευτική περίθαλψη και δε διαθέτουν πολλά προσωπικά αντικείμενα και ρουχισμό. Είναι κοινότητες ολόκληρες που μετακινούνται περιοδικά, ανάλογα με τις ανάγκες τους, με τις συνθήκες που επικρατούν στις περιοχές που βρίσκονται και ανάλογα με το επάγγελμα που ασχολούνται. Άλλοι είναι κτηνοτρόφοι και μετακινούνται μαζί με τα κοπάδια τους, ή έμποροι και φροντίζουν να μετακινούνται για τις συναλλαγές τους. Τα παιδιά τέτοιων οικογενειών είναι κατανοητό ότι δεν μπορούν να συμμετέχουν σε ένα συμβατικό σχολείο, αφού δεν έχουν μόνιμο τόπο διαμονής για να το παρακολουθήσουν. Αναγκάζονται λοιπόν να απέχουν από την εκπαίδευση ή να συμμετέχουν σε εκάστοτε σχολικές μονάδες για ελάχιστο χρονικό διάστημα. Για όσα παιδιά επιλέγουν τη δεύτερη περίπτωση, η προσαρμογή τους είναι πολύ δύσκολη και οι αποδόσεις τους αρκετά χαμηλές. Γι' αυτούς τους λόγους η εξ αποστάσεως εκπαίδευση προσφέρεται μέσω των λεγόμενων μεθόδων κινητής μάθησης.

Με τον όρο κινητή μάθηση, οι Lehner & Nosekabel (2002, όπ. αναφ. στο Aderinoye, Ojokheta & Olojede, 2007), εννοούν τη χρήση οποιωνδήποτε κινητών ή ασύρματων συσκευών με σκοπό την εκπαίδευση εν κινήσει. Είναι δηλαδή, οποιαδήποτε υπηρεσία παρέχει γενική ηλεκτρονική πληροφόρηση και εκπαιδευτικό περιεχόμενο που βοηθά στην παροχή γνώσης, άσχετα από τον τόπο και το χρόνο που βρίσκεται ο ενδιαφερόμενος. Για τους νομάδες το ραδιόφωνο είναι μια βασική μέθοδος αλφαβητισμού, καθώς είναι εύχρηστο και εύκολο στη μεταφορά του. Από αυτό

ακούνε εκπαιδευτικές εκπομπές και προγράμματα και ενημερώνονται για απλά καθημερινά θέματα (Aderinoye, Ojokheta & Olojede, 2007).
Εκτός από το ραδιόφωνο, οι μαθητές των νομαδικών πληθυσμών επικοινωνούν μεταξύ τους και με το διδάσκοντα μέσω κινητών τηλεφώνων και της τηλεόρασης. Η παροχή αυτών των κινητών συσκευών, καθώς και τους ραδιοφώνου (το οποίο είναι πιο διαδεδομένο και προτιμητέο) γίνεται από την κυβέρνηση. Κυβερνητικά κέντρα αναλαμβάνουν κατά περιόδους να τους εφοδιάζουν με τεχνολογικό υλικό, καθώς και με αίθουσες παρακολούθησης για δημόσια και γενική χρήση (Aderinoye, Ojokheta & Olojede, 2007).

Τα τελευταία χρόνια η Νιγηρία εντάσσει εξ αποστάσεως εκπαιδευτικά μέσα και σε μια ιδιαίτερη μορφή συμβατικών σχολείων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, τα κινητά σχολεία. Τα σχολεία αυτά ιδρύθηκαν για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των νομάδων για μετακίνηση. Χρησιμοποιούν προσαρμοσμένες αίθουσες που μπορούν να συναρμολογούνται και να αποσυναρμολογούνται σε 30 λεπτά και να μεταφέρονται με ευκολία. Ο εξοπλισμός ολόκληρων τάξεων μπορεί να μεταφέρεται με ζώα κοπαδιών και καραβάνια και κάθε τάξη είναι σχεδιασμένη να εξυπηρετεί 15 με 20 μαθητές. Μερικές τάξεις, είναι εφοδιασμένες με οπτικοακουστικό υλικό και εκπαιδευτικά βοηθήματα. Στη διάρκεια κάποιων μαθημάτων οι μαθητές κάνουν χρήση των κινητών τεχνολογικών συσκευών που έχουν εφοδιαστεί από την πολιτεία, όπως η τηλεόραση και το ραδιόφωνο, για να συμμετέχουν σε συζητήσεις με άλλα κινητά σχολεία (Aderinoye, Ojokheta & Olojede, 2007).

Όλες οι παραπάνω κινητές συσκευές χρησιμοποιούνται ευρέως, πρώτον γιατί είναι οικονομικές, δεύτερον γιατί είναι εύκολο να βρεθούν οπουδήποτε και τρίτον γιατί προσφέρονται ενίοτε και από την ίδια την πολιτεία. Κάθε μαθητής μπορεί να διαθέτει ένα ραδιόφωνο ή μια τηλεόραση, κι αν ακόμα δεν τα διαθέτει, μπορεί να τα διαθέτουν οι υπόλοιποι μαθητές της νομαδικής κοινότητας, με αποτέλεσμα να τους δίνεται η ευκαιρία να συνεργαστούν και να συζητήσουν.

Από όλα τα παραπάνω φαίνεται, επομένως, ότι η εφαρμογή και τα εξ αποστάσεως εκπαιδευτικά μέσα στην Αφρική είναι ακόμα σε πρώιμο στάδιο, σε σχέση με τα αντίστοιχα που εφαρμόζονται σε περισσότερο οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες. Ειδικότερα, σε σχέση με την Αυστραλία, παρατηρείται ότι η Αφρική είναι ουραγός στη χρήση τεχνολογικών μέσων. Η Αυστραλία διαθέτει πιο εξελιγμένο τεχνολογικό εξοπλισμό και ευρεία χρήση του διαδικτύου για την παροχή εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η οικονομική της ανάπτυξη επιτρέπει την διάθεση των σχετικών πόρων για την βελτίωση του εκπαιδευτικού επιπέδου των πολιτών της. Είναι όμως σημαντικό να τονιστεί ότι, αν και τα υπάρχοντα εκπαιδευτικά εξ αποστάσεως μέσα και μέθοδοι που εφαρμόζονται στην Αφρική είναι λιγότερο εξελιγμένα, είναι απαραίτητα για την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού προσωπικού, για την αύξηση του εκπαιδευτικού επιπέδου την μείωση του αναλφαβητισμού, για τη βελτίωση των υποδομών και του υλικού και για τον κατάλληλο σχεδιασμό παροχής εκπαίδευσης σε πρωτοβάθμιο επίπεδο.

Συμπεράσματα

Η μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης δρα υποστηρικτικά στην παροχή Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, όπου οι συμβατικοί τρόποι εκπαίδευσης δεν επαρκούν. Στην περίπτωση των χωρών της Αυστραλίας, η εφαρμογή εξ αποστάσεως πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης καλείται να καλύψει εκπαιδευτικές ανάγκες που οφείλονται στη δυσκολία παροχής εκπαίδευσης, εξαιτίας της αραιοκατοικημένης γεωγραφικής της κατανομής. Αντίθετα, στις χώρες της Αφρικής οι εκπαιδευτικές ανάγκες πηγάζουν από τα οικονομικά προβλήματα, τη φτώχεια και την έλλειψη υποδομών και εκπαιδευμένων εκπαιδευτικών.

Οι χώρες της Αυστραλίας, έχουν την οικονομική δυνατότητα να παρακολουθήσουν την ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη και να εφαρμόσουν τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα, για την παροχή εξ αποστάσεως πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Έτσι για παράδειγμα, χρησιμοποιούν διαδεδομένα τη δορυφορική σύνδεση μέσω της τηλεόρασης στα σχολεία και υπολογιστές με σύνδεση στο διαδίκτυο για την πραγματοποίηση τηλεδιασκέψεων μεταξύ εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων.

Από την άλλη, η Αφρική χρησιμοποιεί κυρίως απλά και οικονομικά τεχνολογικά μέσα, όπως το ραδιόφωνο, για την εξ αποστάσεως μάθηση στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Οι νομαδικοί πληθυσμοί ιδιαίτερα, χρησιμοποιούν κινητές συσκευές, λόγω των συνεχών μετακινήσεων που πραγματοποιούν.

Συμπερασματικά, η εφαρμογή και τα εκπαιδευτικά μέσα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε Πρωτοβάθμιο επίπεδο προσαρμόζονται ανάλογα με τις ανάγκες και την οικονομική και κοινωνική κατάσταση των περιοχών που εφαρμόζεται. Σε όλες τις περιπτώσεις όμως, ο βασικός στόχος της εφαρμογής της είναι να αποκτήσουν όλοι οι πολίτες τη βασική εκπαίδευση και να μειωθεί ο αναλφαβητισμός.

Βιβλιογραφία

Aderinoye, R. A., Ojokheta, K. O., Olojede, A. A., (2007). "Integrating Mobile Learning into Nomadic Education Programmes in Nigeria: Issues and perspectives", Article from *The International Review of Research in Open and Distance Learning, Vol 8, No2.* Retrieved on June 2007, from http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/347/919

Βασάλα, Π. (2005). Εξ Αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση Στο: Α. Λιοναράκης (Επιμ.). *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*. (σελ. 53-80). Πάτρα: ΕΑΠ

Berman, S. D., (2008), "Technical Report: The Return of Educational Radio?", Article from *The International Review of Research in Open and Distance Learning, Vol 9, No 2.* Retrieved on June 2008, from www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/563/1038

Bradley, J., Yates, C. (2000). "Basic Education at a Distance", *World review of distance education and open learning: Volume 2,* published by Routledge Falmer and Commonwealth of Learning p.12-17.

Durgunoğlu, A.Y., & Kuşcul, H., (2008). "Providing access to basic literacy education with educational TV", *European Journal of Open, Distance and E-Learning (EURODL),* Retrieved on 12 March, 2008, from www.eurodl.org/materials/contrib/2008/Durgunoglu_Kuscul.htm

Evans, T., Stacey, E., Tregenza, K., (2001). "Interactive Television in Schools: An Australian study of the tensions of educational technology and change", Article from *The International Review of Research in Open and Distance Learning, Vol 2, No 1.* Retrieved on July 2001, from www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/viewFile/31/83

Λιοναράκης, Α. (2005). Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και διαδικασίες μάθησης. Στο: Α. Λιοναράκης (Επιμ.). *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*. (σελ. 13-38). Πάτρα: ΕΑΠ

Rogers, A., (2003). Review of the book: "Basic education at a distance: Chris Yates and Jo Bradley (eds), published jointly by Routledge Falmer and Commonwealth of Learning", International Journal of Educational Development Volume 23, Issue 6, November 2003, Pages 696-697, Retrieved on 10 October, 2003, from http://www.sciencedirect.com/science

Siaciwena, R., Lubinda, F., (2008). "The Role of Open and Distance Learning in the Implementation of the Right to Education in Zambia", Article from *The International Review of Research in Open and Distance Learning, Vol 9, No 1.* Retrieved on February 2008, from http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/viewArticle/481/995